

VALLDEMOSSA CELEBRA L'ESTADA DE CHOPIN I GEORGE SAND A L'ILLA

Un hivern, fa cent cinquanta anys

Fa 150 anys, el pianista i compositor polonès Frederic Chopin arribava a Mallorca acompanyat de l'escriptora francesa Aurore Dudevant, més coneguda pel seu pseudònim de George Sand. A Valldemossa, la vila on visqueren el seu amor els dos artistes, encara es recorda la seua estada. De fet, centenars de turistes visiten actualment el poble atrets per aquest record.

Tomeu Amengual

El dia 8 de novembre de 1838 atracava al port de Palma el vapor *El Mallorquín* amb els viatgers George Sand, Frederic Chopin i els dos fills de l'escriptora, Maurice i Solange. Al vapor, entre els animals que transportaven, s'hi situaven com millor podien.

A Valldemossa, la vila on visqueren part de la curta estada aquell hivern de 1838-1839, es recorda bé la seva visita. Aquells mesos i la producció artística dels dos es rememoren a través de diversos objectes de *souvenir* i una cel·la on hi ha un vell piano que se suposa que fou l'utilitzat pel músic per a compondre les immortals peces.

Valldemossa, una població de 1.300 habitants, situada a la serra nord de l'illa, fou l'escenari triat per la parella per viure uns mesos. Aquest temps fou reflectit en unes peces musicals que immortalitzarien al músic, *Preludios*, *Balada*, *Masurca*, *Scherzo* i dues *Poloneses*. Una producció que poc tenia a veure amb Mallorca i sí molt amb l'angoixa de trobar-se lluny de casa. George Sand escrigué durant aquells mesos *Un hiver à Majorque*, un llibre en el qual deixava ben clara la seva postura envers una terra que l'havia acollida durant uns mesos. Sand no trobà quasi cap adjectiu favorable als mallorquins, els quals qualificà de manera molt dura, i sí moltes bondats a un paisatge que trobà encara quasi verge.

Tots els habitants de Valldemossa, ja que tots estan vinculats a la indústria turística, i més concretament els propietaris dels locals dedicats a la restauració i altres sectors de serveis al turista, no es cansen de recordar els visitants, com a peça fonamental de la indústria. El turisme és la primera indústria local, amb els seus derivats. Tot envolta aquesta dedicació, els serveis, la construcció, l'hostaleria.

Quan el *boom* del turisme arribà a les terres de Valldemossa, no es féu esperar el moment en què sorgissin pianos i cel·les que suposadament havien estat utilitzades pel músic i compositor durant

l'estada a la vila mallorquina. La desamortització de Mendizábal i la privatització de la Cartoixa provocà que fossin dos els propietaris interessats perquè fos la seva la cel·la on Frederic Chopin havia viscut. De moment, encara no hi ha res segur sobre la identitat dels aparells.

Arran d'aquella visita, la vila de Valldemossa no ha deixat d'anar aparellada amb els llinatges de Sand i Chopin. Aquests dos viatgers, durant l'estada a Valldemossa, es mantingueren aïllats, fet motivat pel caràcter dels mallorquins i l'adversitat d'aquell fred hivern de la serra mallorquina. La cartoixa de Valldemossa serví perquè aquests artistes hi realitzassin part de la seva obra.

L'economia d'aquesta població mallorquina, amb els darrers anys en què el turisme ha sofert un augment desmesurat, ha evolucionat, i ha vist modificar-se les seves fonts d'ingressos. Tot s'ha tornat de cara al turisme, i la capacitat adquisitiva dels habitants ha crescut, tot al voltant de la figura d'aquestes dues personalitats.

En l'actualitat encara es trau profit d'aquella estada de fa 150 anys. És visita obligada dels turistes que arriben a l'illa de Mallorca, la Cartoixa de Valldemossa i el que afirmen que fou el piano en què Frederic Chopin va compondre diverses peces musicals que l'han immortalitzat.

L'Ajuntament de Valldemossa obté anualment ingressos directes i indirectes d'aquests dos artistes. Valldemossa no és una població costanera que visqui dels hotels a la vora de la mar, tot i que les seves terres estan banyades, en part, per la Mediterrània de la costa nord. El turisme és, per a aquest nucli de població situat a 18 quilòmetres de Palma, el mode principal de subsistència.

El tiquet d'entrada a la cartoixa, font dels majors ingressos municipals, és de 375 pessetes en el cas de la venda al públic i de 217 pessetes quan la venda és a través de les agències de viatges. Diàriament, segons fonts municipals, durant el

RAFA GIL

Interior de la cel·la de la cartoixa de Valldemossa. A l'esquerra, el piano que suposadament utilitzà l'artista.

Les empremtes d'una passió

Quan arribaren a l'illa, Frederic Chopin i George Sand, només feia dos anys que s'havien conegut. El seu primer encontre havia tingut lloc el 1836, i els havia presentat el músic Franz Liszt, però tardarien molts mesos, encara, a viure plegats, i el viatge a Mallorca, el mes de novembre de 1838, esdevindria la confirmació pública de la seva relació amorosa, una relació que havia de prolongar-se per espai de nou anys, entre el 1838 i el 1847, dos anys abans de la mort del gran músic, un dia de tardor a la casa número 12 de la plaça Vendôme de París.

L'inici de la relació tingué tots els símptomes d'un amor exultant, apassionat i voluptuós. Un amor delirant que els permetia transitar per camins desconeguts i pelegrinar més enllà dels estels, emportats per la força de la sensualitat i dels sentiments. L'experiència de Valldemossa canvià aquesta rauxa d'amor. Només alguns mesos van bastar perquè Chopin deixàs d'esser el pianista brillant i irresistible, i es convertís en un home marcat per la malaltia, pel patiment físic i l'angoixa que es manifesten en els *Preludis*. En els escrits de George Sand —si feim cas de les 485 cartes que fan al·lusió a Chopin, entre 1836 i 1864, segons l'edició de Georges Lubin— la imatge de l'amant es modifica sensiblement en el transcurs del primer any

de la relació amorosa i evoluciona des de l'entusiasme arrauxat a la lassitud, tot passant per l'adoració maternal de la qual parla a la *Histoire de ma vie*.

George Sand és extremadament discreta a l'hora de referir-se a les relacions íntimes amb Chopin. En una carta escrita el 12 de maig de 1847 al seu amic Albert Grzymala explica que, a partir de l'any 1840, havia viscut devora ell com una verge: «*vit comme une vierge avec lui*», tot i que ell protestava d'aquesta situació i es queixava del mal que li procurava la privació i l'abstinència: «*lui il se plaint à moi de ce que je l'ai tué par la privation, tandis que j'avais la certitude de le tuer si j'agissais autrement*».

Des de Barcelona, el dia següent de la seva arribada de retorn de Mallorca, el 15 de febrer de 1839, escriu en una carta a Charlotte Marliani: «*il m'aime comme sa mère*», i un mes després: «*j'ai trois enfants sur le bras*», des de Marsella, i, pel juny, torna a dir: «*avant tout, je m'occuperai de la santé de cet être que j'ai adopté et qui est devenu pour moi un autre Maurice*».

Havien vingut a Mallorca amb el desig de prolongar la felicitat d'una «*liaison*» (potser hauríem de traduir-la, aquesta paraula, pel castellanisme «*ligue*») que se sospitava que havia d'esser efímera. El dilema que es presenta

George Sand, per August Charpenter.

Dibuix a llapis, per George Sand.

davant els seus ulls és si l'ha de mantenir, la felicitat, en l'amor total, però al preu de la salut, a costa de la vida de l'esser que estima, o si ha de reemplaçar les felicitats sensuais i perilloses per un sentiment maternal i cast, fet de tendresa i devoció.

Mai no sabrem exactament què va passar a la cel·la de la cartoixa de Valldemossa. És cert que a les cartes posteriors al març de 1839, quan parla de Chopin, s'hi refereix amb aquests termes: «el nostre petit Chopin», «el nostre malalt», «el meu pobre Chopin», «el meu malalt...». L'impuls sensual ha donat pas a un sentiment menys apassionat, mentre ens comunica una imatge fràgil del músic. Molts anys després, en referir-se al viatge a Mallorca a la *Histoire de ma vie*, farà una ràpida al·lusió a «*la sauvagerie du pays et à la chiperie des habitants*» per a insis-

tir, després, en l'austeritat, la fatalitat i el deure que marcaren la «*longue association*» amb Chopin.

En preguntar-me el perquè de la insistent preocupació al llarg de molts anys de George Sand per deixar clar que s'havia ocupat com una mare de la malaltia de Chopin, fins que havia sorgit aquell sentiment tendre i cast, i que el seu amor furient havia desembocat en una relació profunda d'amistat, no puc sinó sospitar que es tractava d'una excusa amb la qual intentava encobrir la relació sexual mantinguda entre les blanques parets de la cartoixa. No crec que Aurore Dupin es resistís a les sol·licituds ferveroses del músic. I la prova és que, de l'illa, Chopin en partí més malalt que mai.

Gabriel Janer Manilla

mes d'agost, arriben a passar-hi més de 2.000 visitants, enfront dels 300 que hi poden passar el mes de gener.

«Fou una estada breu, però prolífica quant a la producció literària i la producció musical. George Sand parlà malament dels illencs, però molt bé de l'illa. Ens trobem davant el que podríem qualificar com la primera guia turística de Mallorca», afirma el regidor de Turisme de Valldemossa, Jaume Capllonch.

El 35% del pressupost anual de l'Ajuntament de Valldemossa prové dels ingressos directes de la Cartoixa. «És lò-

gic que l'estada de Chopin i Sand beneficiï tot el poble», continua el regidor de Turisme. «No sols es tracta d'uns beneficis directes, sinó que quasi tots els habitants del poble es veuen relacionats amb el turisme».

La cartoixa de Valldemossa ha proporcionat uns llocs de treball directes, els que són pròpiament del mateix edifici, i uns d'indirectes, que són tots els altres que es troben íntimament lligats a la tasca turística. Els *souvenirs*, bars, restaurants, tendes, i altres serveis, foren creats al voltant de la figura de Frederic Chopin i

George Sand. Cal no oblidar que el treball de la construcció ocupa una bona part dels habitants de Valldemossa.

Un dels perills actuals de la bella localitat de la serra nord de Mallorca és l'especulació del terreny i la construcció incontrolada de vivendes que desdiuen amb l'arquitectura popular. «No hem de consentir que Valldemossa es converteixi en un barri dormitori de Palma, cosa que no seria gaire difícil d'aconseguir donada l'escassa distància que separa la vila de la capital», assegura el regidor de Turisme. □